

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Bloed Gods

(Dit artikel had moeten voorafgaan aan het artikel van 17 juli, no 16)

„Zo hebt dan acht op uzelf en op de gehele kudde over dewelke u de Heilige Geest tot opzieners gesteld heeft, om de gemeente Gods te weiden, welke Hij verkregen heeft door Zijn eigen bloed“.

Hand. 20 : 28.

De apostel Paulus is op reis. Hij heeft haast, want hij wil op de Pinksterdag in Jeruzalem zijn (vs 16). Daar wachten hem banden en verdrukkingen (vs 23). Jammer, dat hij geen tijd meer heeft, Efeze aan te doen, want Paulus is over de gemeente in zorgen. Zal hij de broeders en zusters daar weer zien? Zal hij ooit nog gelegenheid vinden, hen te waarschuwen voor de grote gevaren, die hij over de kerk van Efeze komen ziet? Hij ziet nog één mogelijkheid om contact op te nemen met de kerkeraad: In Miléte heeft zijn schip een paar dagen oponthoud. Die wachttijd benut de apostel nu, door aldaar de ouderlingen van Efeze bij zich te laten komen. Ze arriveren nog juist op tijd, vlak voor het schip vertrekken zal. Op het strand van Miléte spreekt de apostel Paulus dan die ontroerende afscheidsrede uit, die Lucas ons beschreven heeft in Hand. 20 : 18—35. Uit deze vermanende rede haalden wij de woorden aan, die boven dit artikel staan afgedrukt.

Drie woorden lieten wij vet drukken: „Zijn eigen bloed“. Deze uitdrukking heeft al vroeg de uitleggers bezig gehouden. ¹⁾ Geen wonder! Want „Zijn eigen“ slaat terug op „God“ en de apostel spreekt hier dus over „bloed Gods“. Zó noemt hij hier het bloed, dat op Golgotha vloeide; het bloed waarmee onze Here Jezus Christus Zich Zijn gemeente ten eigendom verwierf. Vindt ú het ook niet wat „vreemd“, dat Paulus dat bloed „Gods bloed“ noemt? Wij zijn geneigd te zeggen: Hoho, Paulus, ge weet toch wel, dat vlees en bloed aan onze Middelaar toebehoorden niet naar Zijn goddelijke, doch naar Zijn menselijke natuur!

Nietwaar, met zegswijzen als „bloed van Christus“, „lichaam en bloed des Heren“ zijn wij voldoende vertrouwd. „Bloed van de Zone Gods“ klinkt voor ons besef al wat gewaagd. Maar „Zijn (d.i. Gods) eigen bloed“, dat is toch wel héél schrill en hard gezegd.

BERICHT

In verband met de vacantie ter drukkerij zal ons blad op 7 augustus niet verschijnen.

De Redactie.

Blijkbaar heeft de vertaling van het Ned. Bijbelgenootschap getracht, Paulus' woorden enigszins te verzachten. Daar staat n.l. in plaats van „door Zijn eigen bloed“: „door het bloed van Zijn Eigene“, dus: door het bloed van Gods eigen Zoon.

Evenwel: levert deze noodsprong ²⁾ zakelijk nu zoveel verschil op? Ook zónder de Nieuwe Vertaling begrepen wij heel best, dat Paulus niet heeft gedacht aan bloed van God de Vader, noch van God de Heilige Geest, maar van God de Zoon. De moeilijkheid waarmee vele verklaarders blijken te zitten (en die door de Nieuwe Vertaling in het geheel niet wordt weggenomen) is deze, dat Paulus onze Here Jezus Christus „God“ noemt juist op een moment, dat hij over zoiets menselijks van Hem spreekt als Zijn bloed!

Nu geloof ik, dat er veel moeilijkheden wegvallen bij de uitlegging der Schriften, wanneer we maar niet ons geroepen achten, de Schrift te „zuiveren“ van „vreemde zegswijzen“, doch integendeel bereid zijn „elk bedenksel als krijgsgesvangene te brengen onder de gehoorzaamheid aan Christus“ en aan Zijn Woord (2 Cor. 10 : 5). Daarom moeten we Hand. 20 : 28 zó benaderen: Wat leren wij daaruit, dat Paulus het bloed van Christus „Gods bloed“ noemt? Stellen wij de vraag zó, dan gaan hier verrassende perspectieven open.

Ten eerste. Paulus neemt hier, zoals wij zagen, afscheid van de ouderlingen van Efeze. Er is in zijn woorden een ontroerende ernst, want hij voorziet boze tijden voor hun gemeente. Na zijn vertrek zullen zware wolven komen. Die zullen de gemeente niet sparen. Uit de gemeente zelf zullen mannen opstaan, die verkeerde dingen spreken om de gemeente achter zich weg te trekken. Wat een verantwoordelijkheid ligt er in zulke tijden op de schouders van een kerkeraad! Paulus zoekt nu naar woorden, om die verantwoordelijkheid erbij de kerkeraad van Efeze in te scherpen, zo diep hij maar kan. Daarom zegt hij onder déze uiterst gevaarlijke omstandigheden: de Heilige Geest heeft u tot opzieners gesteld over een gemeente des Heren, die **duur werd betaald**: ze werd gekocht met **Gods bloed!** Is er sterker prikkel tot getrouwe ambtsbediening denkbaar?

Ten tweede. Paulus blijkt diep doordrongen van de boodschap, die zijn ambtgenoot Johannes in diens geschriften zo nadrukkelijk predikt: dat **Jezus IS de Zoon van God**. Dat is Hij sinds Zijn geboorte in Bethlehem. Hij is het sedertdien gebléven. Hij was óók de Zone Gods, toen Hij stierf aan het kruis, toen de nagels van het kruis door Zijn handen en Zijn voeten boorden, zodat het bloed uit Zijn lichaam vloeide en met het bloed het leven. Ook tóen was (Dordtse Leerregels II, 4) „de Persoon, die dien (dood) geleden heeft, niet alleen en waarachtig en volkomen heilig mens, maar ook de eniggeboren Zone Gods, van eenzelfde eeuwig en oneindig wezen met den Vader...“. Paulus is met Johannes overtuigd, dat in Jezus Christus de menselijke én de goddelijke natuur tot één Persoon verenigd zijn. Hij is de Zone Gods, Die waarachtig en eeuwig **God is én blijft**, zó volstrekt, dat „Jezus' bloed“ „Gods bloed“ is.

UIT DE INHOUD:

Bloed Gods	K. C. S.
Dát moet wèg	C. V.
Naar de gordel der aarde (Slot)	P. G.
Om de herstichting van de Kerk in Zuid-Afrika IV (Slot)	J. M.
Rikus II (Slot)	D. W. L. M.
Christelijk „verzet“ in Hitler-Duitsland	G. V.
Boekbespreking	J. M.
Brieven uit het Verre Westen (III)	v. d. K.
Persschouw	C. V.
Kerknieuws	

Ten derde. Achteraf weten wij, dat die uitdrukking „bloed Gods“ zo héél nuttig en nodig geweest is **juist aan dit adres**; gesproken immers tot ouderlingen niet van Rome, evenmin van Corinthe, maar... van **Efeze**: de stad waar ná Paulus' vertrek **Cerinthus** op zou treden.

De apostel Paulus spreekt in onmiddellijke aansluiting aan de uitdrukking „Zijn (Gods) eigen bloed“ van grimmige wolven, die de kudde niet sparen zullen, van mannen uit hun eigen midden, die verkeerde dingen zullen spreken en leden der gemeente zullen aftrekken. Welnu: ze zijn gekomen! Want juist in Efeze verleidde later Cerinthus de gemeente met zijn leer, dat Jezus **niet (tenvolle) de Zoon van God is**, dat de Zone Gods slechts voor een tijd Zich met de mens Jezus van Nazareth verbonden had, namelijk vanaf zijn doop door Johannes in de Jordaan tot áán het lijden van de laatste dagen Zijns levens op aarde. Cerinthus zou Paulus nooit nazeggen, dat op Golgotha Gods bloed vloeide. Volgens hem was het: bloed van Jezus, van een mens-zondermeer. ³⁾

Tegen deze dwaalleer zijn de ouderlingen van Efeze dus bij voorbaat gewapend. Zij kunnen nu tegen Cerinthus zeggen: uw leer is niet de waarheid, want wij leerden van de apostel Paulus, dat Jezus óók aan het kruis Gods Zoon was. Want Paulus heeft ons op het hart gebonden, dat voor de gemeente alhier de hoge prijs is betaald van Gods bloed.

We hopen in twee vervolgartikelen te doen zien, hoe de apostel Johannes de leer van Cerinthus als anti-christelijk in het licht stelde, en voorts tegenover ieder voorbehoud ten aanzien van de volkomen menswording van Gods Zoon zich beroepen heeft op de volstrekt Énige, Die in dezen waarachtig getuigen kan: de Heilige Geest Gods!

Valthermond.

K. C. Smouter.

¹⁾ Ze heeft onder meer een rol gespeeld in de strijd tegen de Alogers en de Patripassianen. Zie de commentaren van Zahn en Meyer.

²⁾ „noodsprong“, want gegeven de keuze die de vertaler blijkbaar uit de handschriften deed (er zijn ook andere mogelijkheden, die we om niet te uitvoerig te worden onbesproken laten) valt deze vertaling toch moeilijk te motiveren.

³⁾ Zie Inleiding-Korte Verklaring op de brieven van Johannes en RGG over Cerinthus.

DÀT MOET WÈG!

In verband met de huidige pogingen om tot kerkelijke eenheid te komen is het nodig steeds helder voor ogen te houden wat gedurende de veertiger jaren in de Gereformeerde Kerken geschiedde.

Neen, dat doen we niet om oude koeien uit de sloot te halen.

Het gaat er daarbij alléén om precies te weten waar we **thans** aan toe zijn.

Want de hoofdzaak van wat rondom 1944 geschiedde is nog ten volle actueel. Het heeft nog volledig rechtskracht. Het is nog op en top „levend heden”.

Bij het zoeken naar kerkelijke eenheid hebben we daarom vóór alles dáármee te maken en moeten we dááromtrent een beslissing nemen. Niemand die zich met kerkelijke hereniging bezig houdt kan dat niet doen.

* * *

De hoofdzaak van wat in de veertiger jaren geschiedde kan als volgt worden samengevat:

In 1942 vaardigde de synode van Sneek-Utrecht de bekende leeruitspraken uit over het verbond. Deze leeruitspraken werden in 1946 ongetwijfeld vervangen door andere, namelijk door de z.g. Vervangingsformule. Maar de synode, welke dat deed, verklaarde uitdrukkelijk dat daarbij de „zakelijke inhoud” van de uitspraken van 1942 onveranderd werd gehandhaafd.

In 1943 wees haar opvolgster alle bezwaarschriften af, welke uit de kerken tegen deze leeruitspraken bij haar waren ingebracht.

Aan het eind van datzelfde jaar dienden de bezwaarden hun Verklaring van Gevoelen bij de synode in.

Op deze Verklaring reageerde de synode niet. Maar wel sprak zij uit, dat in de kerken „niets mag worden geleerd dat met de betrokken leeruitspraken niet ten volle in overeenstemming is”.¹⁾

In het voorjaar van 1944 kreeg de synode, behalve een reeks verzoeken, waarin haar gesmeekt werd niet tot het uiterste door te gaan, niet minder dan **zeven** bemiddelingsvoorstellen te behandelen! In alle werd gepoogd enige „ruimte” te geven aan de bezwaarden. Maar ook deze voorstellen wees de synode zonder meer af.²⁾

In plaats van ruimte te geven zond ze ten slotte aan de kerken een brief, waarin ze de kerkeraden opwekte „ernstig toe te zien” dat in de kerken niets geleerd werd „dan wat met de leeruitspraken ten volle in overeenstemming” was. „Elke propaganda — zo schreef zij letterlijk —, met name door ambtsdragers, tegen deze aangenomen leer, niet alleen in de eigenlijke ambtelijke arbeid, maar ook in lezingen, geschriften en verenigingsarbeid, dient te worden nagelaten. De synode legt hierop nadruk, omdat zij in de overtuiging staat, dat het bewaren van de goede, kerkelijke orde en de duurzame handhaving van de enigheid der leer, welke ook onze vaders blijkens het ondertekeningsformulier van essentiële betekenis voor het kerkelijke samenleven hebben geacht, een zo kostbaar patrimonium zijn, dat hiervoor wel met alle kracht gewaakt en gestreden moet worden. En de Synode spreekt de verwachting uit, dat alle ambtsdragers hun ondertekening gestand zullen doen, voor trouwbreuk zich zullen wachten en er diep van doordrongen zullen zijn, dat alleen in deze weg het huis des Heeren gebouwd en het goede voor Sion verkregen kan worden”.³⁾

* * *

Het sprak vanzelf, dat de bezwaarden, toen de synoden zo gehandeld en gesproken hadden, voor een diep ingrijpende beslissing kwamen te staan.

Ze moesten zich geheel en van harte naar de synodale voorschriften schikken en dus metterdaad niets leren dan wat ten volle met de vastgestelde leeruitspraken overeenstemde — of: ze moesten eerlijk en oprecht, en ter plaatse waar dat behoorde — namelijk op de kerkelijke vergaderingen — zèggen, dat ze dat niet mochten en konden doen.

Verklaarde de synode niet, dat ze, wanneer ze niet overeenkomstig de synodale leeruitspraken leerden, **trouwbreuk** pleegden?

Ja, de bezwaarden **moesten** toen spreken.

En dat hebben ze toen gedaan.

Ze hebben na veel strijd, de één na de ander, verklaard, dat het hun om Gods wil niet mogelijk was alles te aanvaarden wat in de vervangingsformule was vastgelegd. En dat ze dat dus ook niet konden preken en leren.

De drie formulieren aanvaardden ze van ganser harte.

Voor wat hun visie op verbond en doop betrof, bleven ze voorts wijzen naar hun Verklaring van Gevoelen.

Maar als „goddelijke waarheid” aanvaardde, dat men de gedoopte kinderen moet beschouwen als kinderen die reeds wedergeboren zijn; of als kinderen die wedergeboren zijn of zullen worden — dat, zo verklaarden ze, kunnen we niet. Want dat vraágt God niet van ons in zijn Woord.⁴⁾

En toen is het onbegrijpelijke, verbijsterende geschied.

Toen zijn predikanten, ouderlingen, diakenen bij tien-, ja, bij honderdtallen geschorst en afgezet.

De kerk van Bergschenhoek werd in haar geheel door de synode zonder meer uit het verband gezet.⁵⁾

De minderheid van de Kerkeraad van Kampen werd door de synode eerst geschorst en daarna afgezet.⁶⁾

En op deze volgden vele anderen.

En dat alles geschiedde, men lette daar goed op, uiteindelijk alléén, omdat ze een synodale leeruitspraak niet als Goddelijke waarheid konden aanvaarden.

* * *

Wat deze schorsingen zo bijzonder pijnlijk en, zakelijk geweerd, zo onwaarachtig maakte was, dat ze voor het merendeel werden uitgesproken op grond van het verstoren der kerkelijke orde, scheuring der kerk en dergelijke.

Predikanten en ouderlingen die nooit enige wanorde in de kerk hadden aangericht, die veelal juist scrupuleus de kerkelijke orde hadden bewaard en bevorderd, ja, soms uitgesproken mannen des vredes en voorbeelden der kudde waren, werden toen in de Naam des Heren als ordeverstoorders, onruststokers of kerkscheurders aan de kaak gesteld en uit hun ambt gezet.

En toch — hun enige „zonde” was, dat zij die constructie over het voor wedergeboren houden van de kinderen der gemeente niet, zoals de synode dat eiste, als „goddelijke waarheid” aanvaardden.

Want nog eens: dáár ging het om.

Men heeft wel gezegd en zegt het nog, dat het in de veertiger jaren ging om en tegen Prof. Schilder. Om diens oppositie tegen de synoden, om diens scherpe polemieë enz. enz.

Maar de officiële stukken zeggen iets anders.

Wie de Acta der synoden ernstig neemt weet dan ook beter.

Hij zal ontdekken, dat Prof. Dijk de waarheid sprak toen hij eens opmerkte: het ging in het kerkelijk conflict in de veertiger jaren om „die zaken”, namelijk de leeruitspraken en wat daarmee samenhang, „en niet om Prof. Schilder persoonlijk”.⁷⁾

Omdat zij de **leeruitspraken** niet konden aanvaarden als uit de Schrift afgeluisterde léér, dáárom werden de bezwaarde ambtsdragers als aanstichters van wanorde en scheuring in de kerk van Christus uit hun ambt gezet.

Het is niet te zeggen hoeveel leed en ellende dat in kerken, families, gezinnen en in het leven van medechristenen heeft aangericht.

* * *

Nog eens: ik noem dit alles niet om oude koeien uit de sloot te halen.

Want wat ik noemde is niet **verleden** maar **heden**.

Al de genoemde synodebesluiten, de leeruitspraken en de vonnissen welke in verband daarmee werden geveld, zijn immers door **alle** volgende synoden, ook door de laatst gehouden bij speciale besluiten steeds opnieuw bevestigd en zo door de kerken voor haar rekening genomen. En daarom zijn ze nog springlevend en hebben allen die naar kerkelijke eenheid streven daarmee vóór alles te doen.

En al wie het welzijn, het waarachtig goede voor de synodale kerken beoogt, moet nu vóór alle dingen zeggen en blijven zeggen: **Om Gods wil, doe dat alles wèg!** Het heeft u reeds ontzaglijk veel ellende berokkend. En het berooft u de zegen des Heren. En daarom: **Doe dat alles weg.** Ook afgezien van een eventuele hereniging.

Men **haat** de broeders en staat de ware eenheid en dus de bloei van Christus kerk in ons Vaderland in de weg, als men dat niet vóór alles en met alle klem zegt.

C. V.

¹⁾ Acta, art. 495.

²⁾ *Om de Unica Catholica*, blz. 238 v.

³⁾ Schrijven van 10 Juni 1944, Acta, Bijlage LXXIV.

⁴⁾ In de Vervangings formule wordt gezegd, dat men de kinderen moet „beschouwen en behandelen als zulken die delen in de wederbarende genade van den Heiligen Geest”. In een noot bij deze uitspraak wordt gezegd, dat de synode „deze uitdrukking heeft gekozen om ruimte te laten én voor de opvatting dat de kinderen te beschouwen zijn *als reeds wedergeboren*, en voor de opvatting dat zij zijn te beschouwen als kinderen, *die wedergeboren zijn of zullen worden*.”

⁵⁾ Ds G. Janssen, *De Feitelijke Toedracht*, blz. 161 v. In de Acta wordt dit besluit van de Synode niet vermeld.

⁶⁾ Idem, blz. 163 v.

⁷⁾ *Jong Gereformeerd*, 1e Jaarg. No 6, blz. 5.

Naar de gordel der aarde

(Slot)

De lezers hebben van mij altijd nog een slot-artikel te goed over mijn reis naar de West. De oorzaak van deze vertraagde afdoening ligt in het feit, dat ik tot twee maal toe, de eerste maal langer dan een maand, de tweede maal voor kortere tijd, voor behandeling in het Oogziekenhuis in Rotterdam mij moest laten opnemen. Een gemeen en blijkbaar zeer virulent virus, opgedaan bij een kortstondige buikgriepaanval in New York, tastte mijn rechter oog zeer ernstig aan. Na aanvankelijke genezing stak tijdens mijn vacantie de infectie weer de kop op, zodat ik ijlings uit het buitenland weer moest terugkeren, om mij opnieuw te laten opnemen. Hoewel de behandeling nog voortduurt, schijnt het ergste weer achter de rug te zijn. Ik zal dus maar eens mijn toezegging gaan inlossen en mijn reisverhaal tot afsluiting brengen.

Ik had U beloofd, daarbij ook iets te zeggen over de staatsrechtelijke structuur van de Antillen. Eerst nog iets over het grondgebied. Dat omvat de Bovenwindse Eilanden, waartoe

behoren, Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten en de Benedenwindse Eilanden, waartoe gerekend worden het eiland Aruba, de eilanden Bonaire en Klein Bonaire en de eilanden Curaçao en Klein Curaçao. Dit eilandengebied, dat ongeveer 10.000 km van Nederland verwijderd is, vormt samen met Nederland, Suriname en Nederlands Nieuw-Guinea, het Koninkrijk der Nederlanden. De Nederlandse Antillen behartigen evenals Nederland en Suriname hun eigen belangen, en verzorgen op voet van gelijkwaardigheid de gemeenschappelijke belangen, waarbij men zich tot wederkerige bijstand verbonden heeft. Eén en ander is geregeld in het Statuut, dat op 29 december 1954 tot stand kwam.

Over het geheel van de Nederlandse Antillen staat de Regering, die gevormd wordt door de Gouverneur en de Raad van Ministers. Elk der vier eilandgebieden heeft voorts een eigen Eilandraad, die daarover het bewind voert met het bestuurscollege en de gezaghebber. De gouverneur is Drs A. B. Spekenbrink. De Raad van Ministers telt vijf leden, de Minister van Algemene Zaken, die tevens Minister-President is, de Minister van Justitie, die tevens Vice Minister-President is, de

Minister van Sociale Zaken, van Economische Zaken, van Onderwijs en Volksontwikkeling, de Minister van Financiën en van Welvaartszorg en de Minister van Volksgezondheid en van Verkeer en Vervoer.

De Regering wordt terzijde gestaan door een uit ten minste vijf leden bestaande Raad van Advies. De volksvertegenwoordiging wordt gevormd door de Staten van de Nederlandse Antillen, die uit 22 leden bestaan. Daarvan levert Curaçao er 12, Aruba 8, Bonaire 1 en de gezamenlijke Bovenwindse eilanden ook 1.

De leden van deze staten worden rechtstreeks gekozen door degenen, die kiezers zijn volgens het sedert 1948 bestaande algemeen mannen- en vrouwenkiesrecht. In de Staten van de Nederlandse Antillen zijn de volgende politieke partijen vertegenwoordigd: De Democratische Partij, de Nationale Volks Partij, de Arubaanse Patriottische Partij, de Arubaanse Volks Partij, de Katholieke Volks Partij, de Curaçaose Onafhankelijke Partij, de Arubaanse Nationale Unie, de Democratische Partij Bonaire en de Bovenwindse Progressieve Partij.

De belangrijkste partijen zijn de Democratische Partij, de Nationale Volkspartij en de Arubaanse Patriottische Partij, die ongeveer even sterk zijn. Hoewel de bevolking overwegend tot de Rooms Katholieke Kerk behoort, is de Katholieke Volks Partij slechts één der kleinere partijgroeperingen.

Reeds dit éne feit wijst er op, dat het niet doenlijk is parallellen te leggen tussen het politieke leven in Nederland en in de Antillen. Wanneer men op de woordklank zou afgaan dan zou men kunnen menen, dat de politieke sympathieën, die uitgedrukt zijn in het bekende „vadertje Drees” uit het recente verleden, overeen zouden komen met die, begrepen in het „vadertje Jonckheer”, dat men hier ook wel kon horen. Wij achten ons niet bevoegd tot een verantwoorde vergelijking van de partijverhoudingen in Nederland en in de Antillen en zouden willen verstaan met de algemene opmerking, dat de politieke formaties in de Antillen nog vrij jong zijn en dat de structuur ervan op ons in het moederland de indruk maakt, heel wat minder stabiel en heel wat minder principiëel gefundeerd te zijn dan ten onzent. Duidelijke parallellen vallen o.i. dan ook niet aan te wijzen. De band met het Koninkrijk wordt op regeringsniveau onderhouden door de Nederlands Antilliaanse Regering benoemde Gevolmachtigde Minister, die deel uitmaakt van de Raad van Ministers van het Koninkrijk.

De zetel van deze minister treft men aan te 's-Gravenhage in het Antillenhuis aan de Badhuisweg.

De Eilandenregeringen zijn sedert Maart 1951 autonoom ten aanzien van de verzorging van al die aangelegenheden en zaken, die niet genoemd zijn in artikel 2 van de Eilandenregering. Zo worden invoerrechten en accijnzen, benevens alle belastingzaken, politie- wezen, post, telefoon en telegraaf, alsook het geld- en bankwezen door de regering van de Nederlandse Antillen behandeld en geregeld.

Het bestuur van elk Eilandengebied wordt gevormd door de Eilandenraad, het bestuurcollege en de gezaghebber. Die eilandraden, die wat Curaçao en Aruba betreft elk 21 leden tellen, worden ook weer door de kiesgerechtigde bevolking, zowel mannen als vrouwen gekozen. Deze verkiezingen geschieden op de grondslag van evenredige vertegenwoordiging. Zulk een Eilandraad zou men kunnen vergelijken met een gemeenteraad ten onzent. Het Bestuurscollege heeft tot taak het eilandgebied te besturen. Het bestaat uit de Gezaghebber als lid, een functie te vergelijken met die van de burgemeester bij ons en enkele gedeputeerden, te vergelijken met onze wethouders. De gezaghebbers van alle eilandgebieden worden door de Koningin benoemd en ontslagen. Saba en St. Eustatius hebben elk een Administrateur, die door de Gouverneur wordt benoemd en ontslagen, en die tot taak heeft de Gezaghebber over het eilandgebied der Bovenwindse Eilanden bij te staan in de uitoefening van zijn functie.

Het zijn voornamelijk de beide grote olieraffinaderijen, de C.P.I.M. (van de Koninklijke Shell groep) op Curaçao en de Lago Oil and Transport Comp. Ltd. (van de Standard Oil of N.J.) op Aruba, die een gezonde basis gelegd hebben voor de economische positie van dit eilandengebied. Voorts wordt er op Curaçao fosfaat ontgonnen door de Mijnmaatschappij Curaçao. Wij treffen er verder aan de diensten

en kantoren van de K.L.M., de K.N.S.M., de N.V. Combinatie Pletterij Nederhorst, de Curaçaose Dok Mij en de Overzeese Gas- en Electriciteits Mij.

Er komt een bierbrouwerij van de Amstel en een verffabriek.

Voorts zijn er enige grote handelshuizen gevestigd en bouwbedrijven. Te verwachten is, dat geleidelijk aan de industrialisatie ook in dit gebied zal gaan toenemen, waartoe de in 1953 tot stand gekomen Landsverordening ter bevordering van industrievestiging en hotelbouw stimulerend kan werken. Wat dit laatste, de hotelbouw betreft: er is reeds te Curaçao het moderne, door een Amerikaans Concern gestichte hotel „El Curaçao”, waarin we ook zelf geloged hebben en dat 124 kamers telt. Op Aruba is juist gereed gekomen, eveneens van een Amerikaans concern, een even groot, luxe hotel, dat de naam draagt „Aruba Carribean” Hotel. Zodra dat hotel eenmaal goed op gang is, zal ongetwijfeld dit eiland ook zijn aandeel krijgen in het Amerikaanse toeristenverkeer. Wij troffen er een strand aan met een verrukkelijke baai, zo prachtig en heerlijk, en met een zo diep blauwe, zonovergoten zee, dat het in geen enkel opzicht onderdoet voor de heerlijkste plekjes aan de Côte d'azur. Het was nu evenwel nog volkomen van mensen verlaten en leek als het ware op een stroom van toeristen te wachten. Wij twijfelen er dan ook niet aan, of deze gebieden gaan nog een grote toekomst tegemoet.

Met het verlangen er weer spoedig terug te keren, namen wij van onze vrienden ginds afscheid. De K.L.M. bracht ons vlot naar New York, waar we nog in ons tropenpakje landden, terwijl de sneeuw viel. De overgang was wel groot. Ons verblijf in Amerika was te kort, ook al zou het zeer interessant zijn, om ook daarover onze indrukken weer te geven.

Toen wij op Goede Vrijdag op Schiphol na een voorspoedige vlucht weer voet aan wal zetten, deden wij dit met een gevoel van

<p>Redactieleden: Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF</p> <p>Adres van Redactie: H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen</p> <p>Medewerkers: Ds. D. van Dijk, Groningen Drs W. K. van Dijk, Groningen P. A. Hekstra, Rotterdam Dr. D. Holwerda, Zuidhorn Ds. P. K. Keizer, Groningen Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven Ds. J. Meester, Amsterdam-Z. Mr. Dr. Meulink, Enschede D. W. L. Milo, Nunspeet Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht Drs G. Puchinger, Utrecht Dr. H. R. Rookmaaker, Leiden Dr. Ir. J. Stellingwerff, Eindhoven Ds. B. Telder, Breda Ds. G. Visee, Kampen Ds. C. Vonk, Schiedam Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen</p> <p>Secretariaat Geref. Persvereniging „Opbouw”: H. Albracht, Prof. Wentlaan 50, Utrecht</p> <p>Penningmeester van de Geref. Persvereniging: Drs J. F. J. Lamet, Antilopelaan 2, Geldrop, post Eindhoven</p> <p>Administratie: Slotlaan 220, Zeist</p>

dankbaarheid, omdat wij het voorrecht hadden gehad, in alle rust en intensiviteit kennis te maken met dit deel van ons Koninkrijk, dat in alles op ons de indruk maakte van zeer welvarend te zijn. Wij mogen er trots op zijn, dat het in volle rechten deel uitmaakt van het Koninkrijk der Nederlanden, geregeerd door het ginds en hier om strijd geliefde Huis van Oranje.

P. Groen.

Om de herstelling van de kerk in Zuid-Afrika

IV (Slot)

Een tweede punt dat de critici van de herstelling van de ware gereformeerde kerk in 1859, aanvoeren tegen Postma is, dat Postma door deze zijn daad te Rustenburg, buiten zijn boekje zou zijn gegaan. Dat wil zeggen dat hij buiten de opdracht zou hebben gehandeld, welke hem in Nederland was gegeven.

Laten wij dit punt eens bezien. Hoe luidde de opdracht die hem gegeven was?

We verhalen even in het kort de geschiedenis van de uitzending van Postma. Men heeft in Zuid-Afrika verteld dat Postma zou zijn uitgezonden voor de zending. Postma heeft dit verhaal omtrent zijn uitzending, waarschijnlijk zelf in omloop gebracht doordat hij in zijn geschrift „Geprovoeerde Herinnering en teregtwijzing aan den Wel.Eerw. Zeergel. Heer S. Hofmeyr (Kaapstad, 1871) heeft geschreven, dat de synode van de Chr. Afgescheiden Kerk van 1857, bezig was met de zendingszaak, toen de afgevaardigden van Noord-Brabant de zaak van de broeders in Transvaal ter sprake hebben gebracht. Daardoor is de gedachte zo niet ontstaan dan toch in de hand gewerkt, dat zijn uitzending in verband met de zending zou hebben gestaan. En dan wordt duidelijk hoe onderscheiden critici hebben gezegd: deze mannaan heeft zich inplaats van met zendingszaken, bezig gehouden met kerkstichting en daarvoor was hij niet uitgezonden. Hij had zich aan zijn opdracht moeten houden. Waarom is hij buiten zijn boekje gegaan?

Nu heeft dr Van der Vyver ¹⁾ in zijn meermalen door ons genoemd boek, overtuigend duidelijk gemaakt dat Postma helemaal niet is uitgezonden voor zendingszaken.

Op het agendumpunt van de synode van de Chr. Afgescheiden Kerk die van 3 tot 7 juni, 1857, te Leiden werd gehouden, stond o.a. het punt „correspondentie met buitenlandse kerken”. Er waren bij dit agendumpunt brieven te behandelen uit Noord-Amerika (daar waren de emigranten, die onder leiding van

Van Raalte, Scholte en anderen vertrokken waren), Oost-Friesland en de graafschap Bentheim. Bij de behandeling van dit punt heeft ouderling J. van Aniel, afgevaardigde van Noord-Brabant, inlichtingen gegeven over de toestand der Transvaalse Republiek, „teneinde haar in haren kerkelijken toestand te hulp te komen”. Van de Vijver zegt dat het duidelijk is dat Van Aniel twee zaken voor de synode beklemtoonde en wel de nood van tekort aan rechte Woordbediening in Transvaal en de mogelijkheid van zendingswerk onder de vele heidenen aldaar.

De synode besloot: „De vergadering gehoord hebbende het verzoek van de afgevaardigde uit de provincie Noord-Brabant, bij monde van broeder Van Aniel ter aanbeveling van de geestelijke belangen der Transvaalse republiek in Z.-Afrika besluit aan de Synodale Commissie op te dragen, zich in correspondentie te begeven met de gemeenten aldaar, haar inlichtingen te geven en de bereidwilligheid der kerk te openbaren, om zoveel mogelijk in hare behoeften te voorzien.” ²⁾

De synodale commissie bestaande uit proff. S. van Velzen en A. Brummelkamp en ds H. Joffers moest de zaak nu ter hand nemen. De opdracht der commissie was zoals bepaald op de vorige synode inzake de correspondentie met de buitenlandse kerken. Contacten werden opgenomen door Van Aniel met de Nederduitse Geref. Kerk. Het bleek dat deze kerk niet erg gesteld was op de aangeboden hulp van de zijde der Chr. Afgescheiden kerk om welke redenen dan ook. Dit werd niet met zoveel woorden geschreven.

En de commissie ging aan het werk. Zij oordeelde dat ter uitvoering van het besluit van de synode van 1857 „betreffende het aanknoopen van correspondentie met de Gemeenten in de Transvaalse Republiek.... hebben wij geoordeeld twee afgevaardigden naar genoemde Republiek te moeten zenden”.

Het was nogal wat van deze commissie om zonder dat de synode haar deze opdracht gegeven had, ja, zelfs zonder dat de synode haar de vrijheid had gegeven om zulks te doen wanneer zij als commissie het gewenst

achte, maar te besluiten een tweetal afgevaardigden naar Z.-Afrika te zenden. In onze tijd zou geen deputaatschap voor correspondentie met de buitenlandse kerken er aan denken tot zoiets te besluiten zonder dat haar daartoe of nadrukkelijk opdracht was gegeven of het in haar vrijheid was gelaten door de synode. Het is dan ook geen wonder dat Postma zelf bij zijn benoeming nadrukkelijk navraag heeft gedaan naar dit punt van de bevoegdheid der commissie, om dit te doen, om hem met name, te verzoeken zich te willen laten uitzenden, en hem te benoemen tot uitgezondene van de kerken.

Het is evenmin een wonder dat de volgende synode, die van Hoogeveen, 1860, de vraag zich zag voorgelegd of de synodale commissie „regt gehandeld heeft wat de zending zelve betreft”, (bedoeld is de uitzending van Postma, die toen al lang hoog en droog in Transvaal zat en al druk bezig was met zijn werk in de toen vrije gereformeerde kerken, de zgn. Dopperkerken. Op deze vraag of de synodale commissie „regt gehandeld” had is door de synode van Hoogeveen geen „aanmerking” gemaakt. Hiermee heeft de synode van 1860 het optreden der commissie dus aanvaard en heeft de Christ. Afgesch. Kerk „die afvaardiging sy eie gemaak deur van ds Postma te spreek” „als afgevaardigde onzer kerk naar de Transvaal”.³⁾

Nadat de synodale commissie eerst ds N. H. Dosker en ouderling J. van Andel van 's Hertogenbosch had benoemd om uitgezonden te worden, benoemde zij, toen de beide eerstgenoemde niet konden, of wensten niet in aanmerking te komen, ds D. Postma van Zwolle. Nadat Postma over een en ander navraag had gedaan, heeft hij de benoeming aanvaard.

Hij schreef o.a. aan de commissie, d.d. 11 febr., 1858:

VASTHOUDEN

Zoolang anderen nu, die van ons verschillen, aan den Christennaam waarde hechten, is er geen reden, om hun dien te betwisten en hen met de zweep der consequentie op het pad der negatie voort te drijven. Veeleer betaamt het dan, om hen aan den Christennaam vast te houden en hen terug te leiden tot de volheid van waarheid en leven, welke in dien naam besloten ligt.

Dr H. Bavinck.

„De gewigtvolle benoeming door u op mij uitgebracht... om als predikant te reizen naar de Transvaalse Republiek, tot bevordering van Gods Koninkrijk, zoveel als in mijn vermogen zal zijn, heeft na lang en biddend overwogen bij mij dit gevolg dat ik mij geroepen gevoel mij bereidwillig te verklaren.”⁴⁾

In het voorjaar van 1858 gaf de synodale commissie hem de volgende lastbrief mee:

„Het is het verlangen der Commissie dat genoemde broeders zich naar de Transvaalse Republiek begeve, teneinde op de plaats zelfve onderzoek te doen naar den godsdienstigen toestand van onze stamverwanten en geloofsgenooten aldaar, broederlijke betrekkingen met hen aan te knooien en in alles te handelen gelijk het hemzelve het nuttigst zal voorkomen in het belang van Gods Koninkrijk en van onze stamverwanten en geloofsgenooten op Zuid-Afrika's Oostkust.

En ieder wien deze lastbrief vermeld zal worden, verzoeken wij tot het gezegde einde onzen genoemden Broeder in alles met Christelijken raad en daad behulpzaam te zijn.

„Van onzen afgevaardigden verlangen wij zoodra mogelijk een verslag van zijne verrichtingen te ontvangen en wenschen dat de Heere onze pogingen zegene tot prijs van zijnen grooten Naam. Hij geleide en beware onzen Broeder en geve hem Zijnen Geest en genade in ruime mate om ook anderen te kunnen dienen!”⁵⁾

Het stuk is ondertekend door de drie commissieleden en gedateerd 26 maart 1858.

Men ziet de opdracht is ruim gesteld. De commissie heeft niet precies geweten wat Postma te doen zou staan. Hij zou mogen en moeten handelen zoals het hem zelf het nuttigst zou voorkomen. Postma had een grote mate van vrijheid van handelen gekregen. En het eerste grote doel van zijn uitzending was hulp verlenen aan de Transvaalse kerk tot bevordering van het koninkrijk Gods aldaar. Dit overziende is er geen reden om te zeggen van Postma, dat hij in Rustenburg buiten zijn boekje is gegaan. Van zendingswerk wordt in zijn lastbrief niet gerept.

J. MEESTER.

¹⁾ Dr G. C. P. van den Vijver, „Professor Dirk Postma 1818—1890”.

²⁾ a.w. blz. 160.

³⁾ a.w. blz. 166/67.

⁴⁾ a.w. blz. 168.

⁵⁾ a.w. blz. 170/71.

RIKUS

Een Gelegaliseerd Sterven

II (Slot)

Het is een gezond leven, dat van jachtschut! Elke dag de natuur in, afstanden fietsen en lopen om de jonge fazanten te verzorgen, de hertenwissels te inspecteren en prenten weg te vegen, de voerplaatsen te controleren, en dat bij zon en wind, bij regen en ijs. Je blijft er lenig en taai bij: overtollig vet komt er niet op.

Rikus was altijd zo'n lenige, taaie, ietwat tengere zwoeger geweest. Daarom viel het eerst heel niet op, dat zijn gezondheid langzaam achteruit ging. Wel dat zijn gezicht zo ernstig stond, tussen alle grapjes door. Maar toen hij erop betrapt werd, dat hij wel eens stiekum uit een heupflesje dronk — en melk nog wel...! — moest hij ermee voor de dag komen. Zijn maag kon geen zwaar eten meer verdragen — zenuwen natuurlijk meneer — en hij voelde zich slap worden als hij niet extra melk dronk.

„Nu, dat komt in de beste families voor”, stelde een der jagers vast, die in gesloten jachtijd arts is. „Je doet er goed aan Rikus, als je altijd wat melk en biskwies bij je draagt”. — „Als je je er maar niet aan verslaaft”, waarschuwde een ander. En met een wederzijdse grinnik was dit punt af. — Maar niet voor Rikus.

Het lange avondlijke wachten in de naajaarstijd — wanneer hij zijn jachtheren op een hoogzit bij de varkensvoerplaatsen had gezet — begon hem te machtig te worden. Hij ging liever wat wandelen „om warm te blijven” — en als hij, soms te middernacht, het lang verwachte schot hoorde, kwam hij als een geest uit de struiken opdoemen om het vuile werk te verrichten. Dat viel hem overigens ook al zwaar. Zijn felle wil werd geremd door een lichaam, dat moeilijk meekon. Hij bleef zo nu en dan thuis op een stoel zitten, een dag, een paar dagen, soms een week. Dan speelde zijn maag weer op. En Rikus was dan lastig voor zichzelf; hij dacht altijd dat de jacht misliep, als hij er niet was.

„Zag je man er ook zo uit, toen je hem leerde kennen?” vroeg de jager-arts aan Rikus' vrouw. „Hij was een stuk jonger”, antwoordde deze naïef. — „Ja, maar ook wat molliger, wat appetijtelijker, bedoel ik?”

Dát was het: Rikus ging er hard op achteruit.

Christelijk „verzet” in Hitler-Duitsland

II

De geesten niet beproefd.

Op de dertigste januari 1933 stierf in Berlijn de republiek van Weimar. De oude rijkspresident Von Hindenburg benoemde op die dag Adolf Hitler tot rijkskanselier. Op de 27e februari brandde in Berlijn het gebouw van de rijksdag, aan de vooravond van de verkiezingen die op 5 maart zouden worden gehouden. Het was de laatste verkiezingsstunt van de Nazi's: hun handlangers hadden het gebouw in brand gestoken. Maar de communisten kregen de schuld. En het volk geloofde dat er van die kant gevaar dreigde. De stunt had succes: 17 miljoen kiezers brachten hun stem uit op Hitler, die als de redder des vaderlands werd begroet. Slechts weinigen wisten dat men het paard van Troje had binnengehaald.

Hier wreekte zich de politieke onkunde van het Duitse volk. Het had pas sedert 1918, de val van het keizerrijk, actief aan het politieke leven deelgenomen. En de gelovigen hadden daar nooit verstaan dat Gods Woord ook een lamp is voor ons pad door het politieke leven. Als zij maar wisten dat degenen, die hen regeerden, geen ongodsdienstige mensen waren, dan hoopten zij voor de rest het beste. Een poging tot vorming ener christelijke politieke partij, de **Christlich Sozialer Volksdienst** onder leiding van de bekende hofprediker Adolf Stöcker, een intiem vriend van Vader Bodelschwings, was op niets uitgelopen. En toen Hitler aan het

bewind kwam waren slechts zeer weinigen bezorgd voor de toekomst. Bijna niemand had in de nationaalsocialistische beweging het antichristendom onderkend. Men liet zich in slaap wiegen door de beruchte paragraaf 14 van het partijprogramma: „De partij staat op de grondslag van het positieve christendom”. Voorzover men nog in zorg was over de toekomst klemde men zich aan die paragraaf vast: het was voor de twijfelaars als een anker der hoop.

Hoe naïef men was blijkt uit wat Pergande in zijn boek over de Von Bodelschwings verhaalt. Na de stembusoverwinning op 5 maart zat Hitler steviger dan ooit in het zadel. En de „overname van de macht” werd op de 21e maart in een prachtig geregisseerde plechtigheid in de Garnizoenskerk in Potsdam opgevoerd. De ex-kroonprins was met vele voormalige hoogwaardigheidsbekleders van het in 1918 ten val gebrachte keizerrijk aanwezig. Een tweetal godsdienstoefeningen was aan de plechtigheid voorafgegaan. Daarvan vertelt Pergande: „Op de glansrijke, feestelijke dag van Potsdam zou één gebeurtenis de aandacht hebben moeten trekken. Vóór de feestelijke gebeurtenis in de garnizoenskerk werden voor de leden van de rijksdag en de deelnemers aan het feest godsdienstoefeningen gehouden, voor de protestantse afgevaardigden en gasten in de Nicolaaskerk, voor de rooms-katholieken in de Stadskerk. De sociaaldemocratische fractie nam niet deel aan deze godsdienstoefeningen, daarentegen waren de afgevaardigden van alle andere partijen, ook van de N.S.D.A.P.

bijna voltallig verschenen. Slechts één zetel bleef leeg. Het was die van de nieuwe rijkskanselier, die evenals Hindenburg, de rijkspresident, het middelpunt was van deze historische dag, de man, in wiens handen men het lot van Duitsland gelegd had. Hij verscheen in geen van de beide kerkdiensten. Het zou weldra blijken dat dit niet-verschijnen van Hitler voor het altaar geen fout in de regie was, geen wegblijven uit onbetekende persoonlijke overwegingen. Het was veel erger. Hitler geloofde niet in God; hij sprak wel in zijn redevoeringen vaak genoeg van de „Herrgott” en bad om zijn zegen, maar hij had Hem niet in het hart. Hij regeerde tégen God en daagde voortdurend diens almacht uit tot aan de huiveringwekkende ondergang van zichzelf en van zijn volk”.

Uit deze woorden van Pergande blijken twee dingen. In de eerste plaats dat het feit dat Hitler in deze officiële godsdienstoefeningen niet verscheen, niet eens bijzonder is opgevallen. Zelfs dit demonstratieve wegblijven wekte op de 21e maart 1933 geen bezorgdheid. Maar voorts blijkt hier ook: dat men zich door zijn aanwezigheid in deze godsdienstoefeningen zand in de ogen zou hebben laten strooien. De tegenwoordigheid van bijna de gehele nationaalsocialistische fractie van de rijksdag werkte geruststellend: de heren kwamen immers in de kerk en dat was toch het beste bewijs voor het feit dat „de partij” stond op de grondslag van „het positieve christendom”? Trouwens nog in 1937, toen Hermann Goering zijn dochter Edda ten doop hield en Hitler als peetoom bij het doopvont stond, troostten zich naïeve Duitse mensen bij de wetenschap dat de Führer niet vijandig tegen „de kerk” stond: „Lieb Vaterland, kannst ruhig sein...”.

Op oudejaarsavond zei de jager-arts tegen een jachtvriend: die kleur van onze Rikus bevalt me helemaal niet. En hij wordt nerveus, die arme kerel. Wil je eens met zijn huisarts spreken, en hem grondig laten onderzoeken? Het mag ook wel meteen de internist zijn.

„Zenuwen”, zei de dokter. „Niets te vinden”, zei de internist. „Snap je dat nou?” vroeg Rikus. De jachtheren zorgden voor soep en vlees en versterkende hapjes. Er kwam warempel weer wat kleur op die man. Maar 't was voor het laatst.

„Als je nou niet eet — dreigde de jagermeester — laat ik je in het ziekenhuis opsluiten en kunstmatig vetmesten!” Maar Rikus ging niet echt eten, of kon het er niet inhouden, en werd voor observatie in het ziekenhuis opgenomen.

Na een week werd hij bij de directeur geroepen, en noemde de internist het gevreesde woord van zes letters.

Een piepjonge analyste zag hem in de gang tegen een muur staan leunen, naast de dokterskamer. Ze begreep later: deze levenslustige sterke man had zijn doodvonnis ontvangen en moest het verwerken.

De volgende dag mocht Rikus naar huis. „Hou je maar rustig, en doe maar waar je zin in hebt” raadde de dokter.

Die avond kwam een der jachtheren bij Rikus.

Het was er druk: veel bezoek van familie, burens en vrienden. Rikus terug uit het ziekenhuis! — nu, dat gaf een aanloop van belang. Maar toen het bezoek vertrokken was, en Rikus — wat rood aangelopen van de drukte — met zijn jager alleen bleef, keken ze elkaar eens diep in de ogen, als goede mannen.

„Hoe is 't Rikus, met die terugkomst: ben je werkelijk beter? Of...?”

Rikus' wenkbrauwen trokken omhoog. Zijn magere vinger gleed over zijn dunne lippen — maar kwam toch terug.

„Wat zal ik u zeggen meneer — ik ben geen dokter, wel?”

„Nee, maar wat denk je er zelf van?”

Rikus dacht diep na. „Wat weten wij mensen eigenlijk, meneer?”

— „Weinig, Rikus, maar toch genoeg om uit te spreken, niet?”

— „Goed, wat we weten is dit: of het geneeslijk is of niet, of het onschuldig is of kanker, ik ben in Gods hand meneer, en dan komt het altijd goed”.

„Amen” — zei de jachtheer bewogen — „zul je dat altijd vasthouden, Rikus?”

En Rikus hiéld het vast in de komende paar weken.

Het ging zo vlug allemaal. Een operatie bleek niet meer mogelijk, wat de jachtheren ook probeerden. En Rikus moest nog met zoveel klaar komen. Hij dacht maar na, dag en nacht. Zijn grote dochters: zorgenkinderen — zou moeder ze baas kunnen zonder hem? En zijn jongen, die vader zo hard nodig had, juist nu. En dan de kleintjes...

Maar Rikus hield de Heere vast. Hij liet Hem niet los, geen dag en geen uur. Hij wierp al zijn vele, vele bekommernissen op Hem. Ook de laatste grote bekommernis: zijn goede vrouw, in verwachting van het zevende kind. Hoe moest hij die nu achterlaten!

En achter al die vele zware zorgen moest Rikus ook nog zwoegen tegen zijn ongelooft en twijfel. Het werd hem soms te machtig, want deze beproeving week zo geheel af van wat hij zich van een leven als „bekeerd mens” had voorgesteld.

Een van zijn jachtheren, die hem om de andere dag bezocht, vroeg hem eens naar zijn toekomstverwachting. En in diepe nood legde Rikus zijn zorgen bloot.

„Ik heb destijds gemeend dat ik bekeerd was meneer, en dat nu alles met mij in orde was voor de eeuwigheid”.

— „En is het dan soms niét in orde, Rikus?”

„Och meneer, toen ik pas bekeerd was voelde ik me zo dicht bij God, zo helemaal veranderd. En later... later zakte dat gevoel af. Toen werd alles weer zo dood in me, zo koud en zo vormelijk, dat ik me afvroeg of ik wel echt bekeerd was. Daar ben ik langzamerhand helemaal niet meer zeker van... En het gekke is meneer, dat nu, nu het ernst wordt...”

— „Nu, wát is gek Rikus?”

— „Dat ik nu, bekeerd of onbekeerd, het zonder de Heere Jezus toch niet kan stellen. Ik kan Hem niet meer missen, voor de toekomst niet, en voor de zorgen om het gezin niet, — en nu vraag ik me dag en nacht af: was ik nu wel echt bekeerd, of toch niet bekeerd? Weet u hoe dat zit?”

Toen heeft een blijde lach van de jager door het ziekenkamertje aan de Zoom geschald. Rikus keek verbaasd, begon tenslotte mee te lachen.

— „Waarom lacht u nou meneer, is die vraag dan zo gek?”

— „Beste Rikus, beste jongen, wat kan dat nu schélen of je bekeerd was of niet... (Rikus' wenkbrauwen rezen torenhoog — zijn wijsvinger bleef verwijtend over zijn dunne lippen rusten)... wat kan dat nou schélen? Man! Je kunt onze Heiland niet missen?”

Maar dat is genoeg. Dan wil Hij jou ook niet missen, hoor! Hij vraagt je nooit naar je „beking”, maar Hij vraagt wel of je Hem nodig hebt. En als jij Hem nodig hebt, laat Hij je nooit meer los. Die gezond menen te zijn, door een bijzondere „beking” of zo, die hebben Hem niet nodig; maar Hij kwam voor verloren mensen als jij en ik, die Hem niet kunnen missen”.

Rikus aarzelde tussen opluchting en zorg. — „Maar ik heb altijd gehoord meneer... dat een krachtadig bekeerd mens...”

— „Wat jij gehoord hebt Rikus, dat is te veel overlevering en te weinig Evangelie. Hier op de Veluwe gaat dat zo. Maar houd je aan de Bijbel, die weet het beter dan alle oudvaders. Man, wees blij dat de Heiland juist voor verloren zondaren is gekomen, en niet voor vrome mensen alleen. Hij heeft jou net op tijd bij je nek gepakt en omgekeerd van een verkeerde weg. En nu lege briefjes meebrengen, Rikus, en geen attestatie van een krachtadige beking alsjeblieft. Vertrouw maar op zijn barmhartigheid — beter kun je niet doen. Zulke mensen, daar houdt de Heiland van — daar kun je amen op zeggen!”

De vrouw van Rikus kwam binnen.

— „Kunnen jullie het eens worden?”

— „In de hoofdzaken gelukkig wel vrouw... En de bijzaken...”

— „Nu, laat de bijzaken dan maar rusten”, meende Rikus' vrouw.

En zo is het gegaan.

De dagen en nachten gleden voorbij. Rikus ging zienderogen achteruit. Alleen smeltwater of ijs kon zijn barre dorst enigszins stelpen. Verder verdroog de maag niets meer. De klok tikte nog, maar steeds zachter. De pijn was op zijn magere gezicht te lezen. Zijn stem werd zacht, schor fluisterend.

Het meeste bezoek werd niet meer toegelaten tot de zieke. Alleen de predikant en een der jagers konden altijd terecht — al was het soms een bezoek zonder woorden. Ze troostten hem om beurten, maar putten zelf kracht uit Rikus' blijmoedige overgave. Tegen de predikant was het soms: „een hopeloos geval dominé — dat meende bekeerd te zijn, en staat er net als een tollenaar voor!” En tegen de jager: „wat zit je steeds hier meneer, daar moeten nog een paar reeën vallen voor het eind van de maand!” En de predikant las een stuk uit de Schrift, waarmee hij Rikus troostte. En de jager legde een ree neer, al had hij er geen aardigheid in, maar terwille van Rikus. En Rikus wenste hevig met Christus ontbonden te worden. „Zeer verre het beste”, fluisterde hij hees.

Op een Zondag in Maart brak zijn laatste

In dit opzicht heeft het duitse christenvolk een zware historische schuld. Bij heel wat kerkelijke rechtzinnigheid heeft het nagelaten de geesten te beproeven of zij uit God zijn. De politieke naïviteit van de gelovigen in Duitsland vindt haar oorzaak in hun religieuze weerloosheid. Hier heeft zich de scheiding van „natuur” en „genade” op ontzettende wijze gewroken. Het is te vrezen dat men ginds deze naïviteit nog niet te boven is. En het gebeurde moge een waarschuwing zijn voor de gelovigen in Nederland. Men heeft daar zichzelf en anderen voorgepraat: „Vrede, vrede en geen gevaar”. En een háástig verderf is hun overkomen. Men werd eigenlijk pas goed wakker toen Hitler zijn handen uitstreekte naar de kerk en haar vrijheid.

Ook de vrome, predikant-direkteur van Bethel, Pastor Frits, is eerst door de loop der gebeurtenissen goed wakker geworden.

Op de 21e maart 1933 had Hitler bij de overname van de macht verklaard: „Daar de rijksregering vastbesloten is de politieke en morele zuivering van ons openbare leven door te voeren, scheidt en verzekert zij de voorwaarden voor een echte, diepe, innerlijke godsdienstigheid. De nationale regering beschouwt de beide christelijke geloofsrichtingen als zeer gewichtige factoren voor de bewaring van ons volksleven. Haar rechten zullen niet worden aangetast. Zij verwacht echter en hoopt dat het werk voor de nationale en zedelijke verheffing van ons volk, welke de regering zich tot taak gesteld heeft, ook van de andere zijde dezelfde waardering zal ondervinden”.¹⁾

Pergande tekent daarbij aan: „Een woord, dat vertrouwen wekte”. Hier treft weer de grenzeloze naïviteit waarmee, zelfs nog na de afloop van het huiveringwekkende duitse

drama, de „beloften” van Hitler gelezen worden. Immers: men had uit Hitlers „Mein Kampf”, uit Rosenberg's reeds in 1930 verschenen „Mythus des 20. Jahrhunderts” en uit tal van andere nationaalsocialistische geschriften kunnen weten wat Hitler en zijn trawanten verstonden onder „positief christendom”: een christendom dat zich positief, d.w.z. critiekloos en met volle medewerking stelde achter de nationaalsocialistische idealen en haar verwerkelijking. Men liet zich in slaap sussen door Hitlers woorden over een „echte, diepe, innerlijke religieusiteit” en had niet dóór dat de bijvoegelijke naamwoorden: „echt, diep en innerlijk” reeds de bedreiging inhielden dat de ware christelijke religie uit het openbare leven zou worden weggevaagd. Evenmin begreep men dat de verwachting van Hitler en zijn kornuiten dat de kerken van beide confessies, protestantse en roomse, zouden medewerken aan „de nationale en zedelijke verheffing” van het duitse volk betekende: mondje dicht houden wanneer straks de maatregelen tegen de Joden en andere vijanden van het volk zouden genomen worden.

Men begon pas wakker te worden toen Hitlers vertrouwensman, de legerpredikant Ludwig Müller optrad als leider van de z.g.n. „Geloofsbeweging van duitse christenen”. Deze meer duitse dan christelijke beweging eiste de uitsluiting van alle niet-Ariërs (dus van alle Joden) uit de kerkelijke bedieningen en uit de kerkelijke leiding en zij vorderde de oprichting van één evangelische rijkskerk, afschaffing van de parlementaire vormen in de kerk en de invoering van het „leidersbeginsel” in de kerk.

„Rijksbisschop”.

Ten aanzien van de vorming van één grote duitse evangelische rijkskerk kwam het spoedig tot daden. De voorzitter van de evangelische „Ober”-kerkeraad in Berlijn, Dr Kapler, de landsbisschop Dr Marahrens in Hannover en Pastor Dr Hesse in Elberfeld ontvingen opdracht en volmacht een nieuwe kerkorde op te stellen. Dat gebeurde in het begin van 1933 in Loccum. Aan dit werk nam ook Ludwig Müller deel. In mei werd in de pers de vraag opgeworpen wie rijksbisschop van de evangelische kerk worden zou: Pastor Frits van Bodelschwingh of de legerpredikant Ludwig Müller. Op 26 mei werd aan de in Berlijn vergaderde kerkelijke leiders de in Loccum opgestelde nieuwe kerkorde door Dr Kapler voorgelegd. Aan het hoofd van de kerk, die alle protestantse kerken omvatten zou, had men zich een rijksbisschop gedacht van lutherse belijdenis. De door de kerken gevolmachtigde vertegenwoordigers kozen Pastor Frits van Bodelschwingh tot eerste evangelische rijksbisschop. Zijn ontvangst bij Hitler was reeds vastgesteld, maar werd op het laatste ogenblik afgezegd. De oorzaak was dat de legerpredikant Müller en zijn volgeling Pastor Hossenfelder de wettigheid van de verkiezing bestreden. De duitse kerkstrijd was ontbrand. En bij dat eerste treffen trok de zachtmoedige Von Bodelschwingh aan het kortste eind. Hoewel Müller en de zijnen, gerugsteund door de partij, en gedekt door Hitler buiten en door de „duitse christenen” in de kerk, in verzet waren gekomen tegen zijn verkiezing, werd Von Bodelschwingh op 27 mei in een officiële plechtigheid in zijn ambt bevestigd. Maar toen begon de strijd eerst recht. Een strijd waarin

verjaardag aan. „Prachtige bloemen meneer — toch niet voor mij zeker?” Hij snoof de pepergeur van anjers begerig in.

Maar enkele morgens later was het laatste taai leven weggevoerd. Bij het ontwaken fluisterde Rikus: vandaag zal het zijn. Hij riep zijn kinderen: vader gaat vandaag naar Jezus, kinderen. Zorgt dat je bij Hem blijft, altijd!

Toen wachtte Rikus geduldig de laatste uren af.

Een van zijn jachtheren kwam aan zijn bed zitten.

— „Rikus, ik moet je nog wat zeggen voor we afscheid nemen. Wij, de jagers, zijn altijd erg blij met jou geweest. Je hebt meer voor ons gedaan dan we konden vragen, en je bent voorbeeldig trouw geweest. We zijn trots op onze jachtschut. Dat moet je toch weten voor je vertrek”.

En de mens Rikus, gesierd met een dankbare lach, draaide zijn gezicht naar zijn vrouw. Had ze 't óók verstaan, vroegen zijn ogen.

— „Ja Rikus”, zei de vrouw, „dat heb ik altijd wel van je geweten!”

Toen bleven zijn ogen op de jachtheer rusten.

— „Beste kerel” — zei deze — „en dan nog iets. We hebben het in de jacht best kunnen vinden. We zijn vrienden voor elkaar geweest. Maar nog wat. We hebben beiden dezelfde Heiland tot onze oudste Broeder — we zijn eigenlijk broers van elkaar, niet? Nou dan, ik wil maar zeggen: we zien elkaar immers terug straks?”

Een mager pootje en een gezonde hand vonden elkaar op het laken. Een zoon van een „valse kerk” en een van „de ware kerk” hielden elkaar vast op de drempel der eeuwigheid. Beiden kinderen van één Vader. Broers in de éne Heiland. Geen standsverschil, geen kerkmuren, leeruitspraken of kerkenorde kon hen scheiden in hun liefde tot Christus. Omdat niets ons kan scheiden van Christus' liefde. Zo is het gebleven. Tot Rikus' laatste snikje.

Op een mooie voorjaarsmorgen werd Rikus begraven. Stof werd tot stof verzameld. De hele Zoom ging mee naar het verre kerkhof. Zes glanzende auto's van de jachtheren sloten zich bij de stoet aan: zakenlui, een arts, zelfs de chirurg had zijn operatietafel voor Rikus in de steek gelaten. De politiechef, de complete politiemacht, de bosbrandweer, de jachttopziers en bosbazen uit de omgeving, twee dominees en de mannenvereniging kwamen Rikus de laatste eer bewijzen. En ja,

daar stonden ook beruchte stropers in de kring rond het graf, om hun vriend te groeten.

Als u er langs komt moet u eens kijken. Op zijn grafsteentje staat:

„Niets kan mij scheiden van de liefde van Christus”. Het laatste woord van een zondaar.

— „Een gelegaliseerd leven”, zei de predikant.

— „En een gelegaliseerd sterven”, antwoordde

D. W. L. Milo.

BOEKBESPREKING

Voortgaande terugred. Intreerede van prof. mr H. D. van Wijk bij het aanvaarden van het ambt van buitengewoon hoogleraar in het administratieve recht aan de Vrije Universiteit te Amsterdam op vrijdag 1 Mei 1959. (Alphen a.d. Rijn, N. Samson N.V.)

Bij de intree van prof. Van Wijk als hoogleraar in het administratieve recht aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam met de rede „Formeel en vaag. Nadere opmerkingen over de leer van de ónsplitsbare wilsverklaring” schreef het Ned. Juristenblad, dat het een knap betoog was, maar dat het de vraag was, of dit betoog ook te volgen was door de meerderheid van hen, die een inaugurele oratie plegen bij te wonen.

Zonder aan de knapheid van het betoog enige afbreuk te doen, is prof. Van Wijk er ditmaal in geslaagd zijn intreerede beter op zijn gehoor te doen afstemmen.

Toch blijft de behandeling van een materie als deze vrij zware kost. Ook een bespreking van deze rede zonder al te zeer op vakwetenschappelijk gebied te komen en daardoor de kring van lezers van dit artikel al te zeer te beperken, is geen eenvoudige zaak. Het administratief of bestuursrecht stelt ons voor de moeilijkheid, dat het voor een belangrijk deel nog onontgonnen gebied is. Men kan hier niet wandelen op plat getreden paden. Dat maakt deze materie minder eenvoudig, maar aan de andere kant ook interessanter.

Nu blijkt prof. Van Wijk ook weinig voor plat getreden paden te gevoelen.

Reeds bij de omschrijving van het administratieve recht neemt hij een eigen standpunt in.

Veelal wordt gezegd, dat het administratieve recht het recht is, dat taak en perken

aanwijst aan de bestuursorganen van de staat en van al hetgeen daarbij in deze tijd van toennemende overheidsbemoediging behoort.

Van Wijk wijst deze omschrijving echter af.

Bij het administratieve recht gaat het, evenals bij alle andere recht, zo merkt hij op, om een rechtvaardige ordening van de menselijke samenleving door middel van binding van de vrijheid der mensen met het oog op hun verkeren met anderen in de samenleving.

Het administratieve recht ziet hij niet, zoals velen, als slechts een aanvulling op het staatsrecht, maar als een complement op al het cude „klare” (klaar in de dubbele zin van gereed en doorzichtig) recht.

Het administratieve recht behelst niet alleen de uitbouw van de staats- en bestuursorganisatie, maar geeft ook gedragsregels voor de burgers in de samenleving.

Terwijl b.v. prof. A. M. Donner bij het bestuursrecht vooral de nadruk legt op wat bestuur of administratie is, heeft Van Wijk meer oog voor het rechtselement.

Wie zich over Van Wijk's opvattingen aangaande het eigene van het administratief recht nader wil oriënteren, zij daarvoor verwezen naar zijn zeer oriënterende beschouwingen in het deel Rechtswetenschap van het „Repertorium van de sociale wetenschappen” (blz. 411—442).

Van Wijk begint zijn betoog met: „naarmate de wetgever voortschrijdt treedt hij terug”. Vandaar ook de titel „Voortgaande terugred”.

„Voortgaan” en „terugred” schijnen niet bij elkaar te passen. Hij bedoelt daarmee: hoe meer de wetgever gaat regelen, hoe meer deze genoodzaakt is de normen vaag te laten.

De oudere wettelijke normen zijn meer gepreciseerd en helder.

Bij het betreden van nieuwe gebieden, zoals dat plaats vindt bij het administratief recht, blijkt het echter vaak niet mogelijk klare normen te geven. De wetgever moet volstaan met het geven van een vage norm.

De oorzaak van deze vaagheid zoekt van Wijk in de onmacht van de wetgever. De wetgever weet het nog niet precies, omdat de afstand tot de feitelijke situatie nog te groot is.

Al zal deze onmacht vaak aanwezig zijn, toch waag ik de vraag te stellen, of het soms ook niet een kwestie van onwil is.

Nu betekent die vaagheid in het administratieve recht meestal ook een terugtrekken van de rechter.

De nadere bepaling van de vage norm moet in dat geval nl. door de administratie gegeven worden. Deze administratie krijgt dan ook een

Pastor Frits het onderspit moest delven, niet alleen omdat achter Müller het gehele apparaat van de N.S.D.A.P. en de Hitler-regering stond; ook niet omdat Von Bodelschwingh de knepen noch van burgerlijke, noch van kerkelijke politiek kende, maar omdat hij op dit ogenblik de demonie van de beweging, waartegen hij zich gesteld zag, nóg niet doorschouwde: „Pastor Frits von Bodelschwingh was een verstandig man, maar het wezen en de geest van de nieuwe beweging onderkende hij niet. Hij en velen van zijn aanhangers uit de leidende kringen van de evangelische kerk konden in deze dagen in Müller en Hossenfelder nog in het geheel geen vijanden in de gewone zin des woords zien, misschien slechts boos geworden tegenstanders, die men in de kracht des geloofs en der liefde en door elke verantwoorde concessie op het punt in geschil overtuigen, verzoenen en tot vrienden en medewerkers zou kunnen maken. Pastor Frits was voorzeker ook een uitstekend mensenkenner, maar wat voor lieden zijn tegenstanders werkelijk waren, daarvan had hij geen flauw besef. Hij kon zich dat niet voorstellen, kon het niet door zijn opvoeding, zijn klassieke opleiding; daarop was de vorming van zijn geest niet berekend”. Ook hier ziet Pergande, die wij aanhaalden, de eigenlijke oorzaak niet: men had ook in de kringen der gelovigen in Duitsland nagelaten de apostolische vermaning: „Beproeft de geesten”. En het is er al weer náást, wanneer Pergande opmerkt. „Hadden mensen als prelaat Kaas, vicekanselier Von Papen, Von Hindenburg en ten slotte alle andere politici en hoge militairen, die Hitler een „kans” geven wilden, diens ontzettende demonie doorzien? Zij konden het om dezelfde redenen niet, zij leefden, als

Pastor Frits, in de voorstellingswereld van hun oude scholing en opleiding; anders zou Hindenburg nooit Hitler tot kanselier geroepen en de volmachtenwet ondertekend hebben. En het duitse volk? Als de man uit Oostenrijk aan het volk plannen voor Auschwitz, Buchenwald, Euthanasie en oorlog zou voorgelegd hebben, wie uit het duitse volk zou hem dan hebben gekozen?”²⁾

We gaven een breed citaat uit het werk van Pergande om te laten zien dat men ook na al de verschrikkingen, die het demonische regiem van Hitler bracht nóg de eigenlijke oorzaak van de keuze van het duitse volk en zijn leiders niet zag: de religieuze weerloosheid, vrucht van de val van een kerk, die nog wel „de weg naar de hemel” wees bij een onaanvechtbaar rechtzinnige leer van de verzoening door Christus, maar die niet zag dat de echte weg naar de hemel door het volle leven loopt. Men leefde er, dikwijls bang voor „een ingebeelde hemel” in feite met „een ingebeelde aarde”. Dat is de eigenlijke schuld van het duitse volk en van de kerk in Duitsland. Slechts in zeer kleine groepen, als de Oudgereformeerde Kerken in Bentheim en Oostfriesland, en zelfs daar niet overal, stonden de zaken er beter voor. Voor die kerkjes had het calvinistisch reveil in Nederland onder Kuypers bezielende leiding vrucht gedragen.³⁾

Von Bodelschwingh verhuisde naar Berlijn. Maar toen hij in de bureaux van de evangelische kerk zijn ambt ging vervullen begon de hetze van de „duitse christenen” onder leiding van Müller op volle toeren te draaien. Het einde was dat Pastor Frits op 24 juni zijn ambt als rijksbisschop neerlegde. Zo punctueel werkten de machines van partij en staat, dat hij binnen een maand aan de kant

was geschoven. Hitler had door de benoeming van een rijkscommissaris voor kerkelijke zaken, aan wie ook de evangelische rijksbisschop ondergeschikt werd, aan deze laatste de vrije uitoefening van zijn ambt onmogelijk gemaakt. De kerkstrijd ging voort. Aan anderen had God de taak beschikt deze strijd tot het einde toe te voeren.

Von Bodelschwingh keerde, innerlijk rustig, naar zijn geliefde werkkring in Bethel terug.

Daar wachtte hem een andere taak.

Dat wist hij nog niet.

Maar waar hij tegen de eerste niet opgewassen bleek, het werk om aan de duitse evangelische kerk die leiding te geven, die zij behoefde, als een held zonder vrezen heeft hij die andere taak, de verdediging van de christelijke barmhartigheid tegen het brutale geweld van het antichristelijke Nazidom in de kracht Gods mogen vervullen.

Een zwak man die, staande voor zijn eigenlijke werk, sterk werd door het geloof.

G. VISEE.

¹⁾ a.w. blzz. 193/194.

²⁾ a.w. blz. 194.

³⁾ a.w. blzz. 199/200.

⁴⁾ Het was opvallend dat in déze duitse kerkjes de weerbaarheid tegen het Nazidom daar het krachtigst was, waar het piëtisme de minste invloed had geëffend. Daar waar nog piëtistische invloeden doorwerkten deed men de meeste concessies. In de gemeente van Emlichheim, die ik na 1936 mocht dienen, was men, evenals in Laar en andere gemeenten, het weerbaarst. Voor de eerste gemeente is de arbeid van wijlen ds J. E. Goudappel die reeds lang vóór de overname van de macht in 1933 met name de jeugd voortdurend waarschuwde en o.a. het werk van Ludendorff besprak. Een en ander heeft vandaag nog betekenis voor de prediking en voor het pastoraat!

zeer belangrijke functie.

Ter verduidelijking diene een ook door Van Wijk vaak genoemd voorbeeld en wel art. 7 van de Woonruimtetwet.

In dit artikel wordt aan het gemeentebestuur de bevoegdheid gegeven woonruimte te vorderen.

Een voorbeeld dus van het voortschrijden van de wetgever.

Art. 7 van de Woonruimtetwet geeft echter een vaag criterium voor dat vorderen, n.l. doelmatige verdeling van woonruimte.

Hier treedt de wetgever dus terug. De wetgever geeft hier een vage norm, waardoor aan de administratie, in dat geval het gemeentebestuur, wordt overgelaten dit criterium nader te bepalen.

Een groot terrein wordt hier dus aan de administratie overgelaten. Dat betekent echter ook een terugtreden van de rechter.

Immers deze mag alleen beoordelen, of het gemeentebestuur in strijd met de wet komt. Gezien de ruimte, die art. 7 de administratie geeft, zal dat niet spoedig het geval zijn.

Deze ontwikkeling is niet onbedenklijk.

Het toenemen van de binding der menselijke vrijheid, ook al een ernstige zaak, blijkt gepaard te moeten gaan met een meer vrijheid geven aan de administratie voor de toepassing.

Een voorbeeld uit de laatste tijd is wel het wetsontwerp Prijzenwet. In dit ontwerp vinden we een wel zeer vergaande toepassing van het geven van een vage norm, waarbij alles aan het oordeel van de administratie, in dit geval de Minister, wordt overgelaten.

Hier krijgt de Minister n.l. vergaande bevoegdheden ten aanzien van de prijsvaststelling in alle gevallen, waarbij de prijzen naar het oordeel van de Minister zo hoog zijn, dat ze in strijd zijn met het algemeen belang.

De wetgever volstaat hier dus met het aangeven van het vage criterium „algemeen belang”.

Een beroepsinstantie tegen het besluit van de Minister ontbreekt in dit geval zelfs geheel.

De administratie krijgt hier dus een enorme invloed. De wetgever treedt terug en de rechter verdwijnt geheel.

Dit voorbeeld uit de laatste tijd laat wel duidelijk uitkomen, hoe groot de praktische betekenis is van de „voortgaande terugtrekking”.

Bijzonder actueel is de rede van Van Wijk ook, omdat hij nader ingaat op het wetsontwerp Beroep administratieve beschikkingen, dat het vorig jaar bij de Tweede Kamer werd ingediend.

Volgens dit ontwerp zal men van administratieve beschikkingen in beroep kunnen gaan bij de Kroon, gehoord de Raad van State. Nu kan men in deze gevallen kiezen tussen de Kroon als beroepsinstantie, of een onafhankelijke rechter.

Het voordeel van administratief beroep bij de Kroon boven een onafhankelijke administratieve rechter ligt hierin, dat de Kroon een bepaalde beslissing in volle omvang bekijken kan. Zo kan een rechter niet werken.

Deze mag alleen nagaan, of een beslissing om bepaalde redenen onrechtmatig is, b.v. omdat ze in strijd is met de wet.

De Kroon kan echter verder gaan en ook de doelmatigheid der beslissing beoordelen.

In dit wetsontwerp wordt echter een andere methode gekozen. De Kroon wordt als beroepsinstantie aangewezen, maar wordt bij de beoordeling evenals de rechter aan een viertal met name genoemde beroepsgronden gebonden.

Dus ook de Kroon wordt hier tot terugtreden gedwongen.

Terecht merkt Van Wijk op, dat men dan beter een onafhankelijke rechter had kunnen inschakelen.

Hij constateert daarom, dat dit althans theoretisch een zwak punt in het wetsontwerp is.

Ik meen, dat dit zelfs iets te zwak is uitgedrukt en dat het niet slechts een theoretisch mankement is.

Indertijd is in een rapport van de Anti-Revolutionaire partijstichting geadviseerd het beroep op te dragen aan de afdeling Contentieux (Geschillen) van de Raad van State.

Deze heeft nu echter slechts te adviseren en de Kroon mag van dit advies afwijken.

Van Wijk concludeert dan ook, dat dit wetsontwerp niet de lang gezochte uiteindelijke afronding van de regeling der administratieve rechtspraak geeft, temeer omdat deze regeling nog een zeer beperkte is.

Ik heb getracht hierboven door enkele grepen een indruk te geven van deze wel zeer actuele intrede.

Reeds van de Openbare les van Van Wijk „Vastheid en vaagheid in het bestuursrecht”, waarmee hij in 1955 zijn lectoraat aan de V.U. aanvaardde, kan gezegd worden, dat ze van daadwerkelijke invloed bij de behandeling van de hedendaagse bestuursproblemen was, en ook deze rede zal in de toekomst ongetwijfeld meespelen, wanneer het gaat om de positiebepaling van administratie en administratieve rechter.

De moderne rechtsontwikkeling en speciaal het administratieve recht, zo merkt Van Wijk op, vertoont gelijkenis met de ontwikkeling der techniek in deze tijd.

We kunnen niet zonder, maar het is de vraag of we het de baas kunnen blijven.

Ik vrees, dat dit niet altijd gelukt.

Daarom ook is de wetenschappelijke arbeid op het terrein van het bestuursrecht van zo grote betekenis.

Temeer, wanneer dit mag geschieden met de erkenning: Vrees God en onderhoud zijn geboden, want dit geldt voor alle mensen.

J. Meulink.

mogen hun gang gaan, mits ze alles maar zèlf betalen! 't Rijk doet er geen cent bij!

U vindt zulks nu niet bepaald rechtvaardig? Wel, dat is maar hoe je 't bekijkt. Op 't gevaar af, dat velen onder U met een zekere twijfel betekenisvol het hoofd over me zullen schudden, wil ik U mijn persoonlijke mening geven, die ik ook al lang in Nederland had en waarin ik hier zèer versterkt ben: de overwinning, die gevierd is toen we in 1920 de gelijkstelling hadden bekoehandeld, is de grootste nederlaag geweest, welke het Christelijk onderwijs ooit geleden heeft. Anderhalf jaar geleden zijn Ds. Van Oene en uw correspondent in verband met uitbreiding en bouwplannen op audiëntie geweest bij onze Minister of Education, de Honourable Leslie R. Peterson, een Lutheraan, zelf op bijzondere scholen opgevoed. In ons gesprek vroeg hij, hoe ik over gelijkstelling dacht en tot mijn vreugde verklaarde hij het volkomen met me eens te zijn. Moge hij nog lang Minister blijven, dan lopen wij, zo 't God blijft, niet de kans dat we onze kostelijke vrijheid verkopen voor een handvol dollars! Want niets is voor niets in deze wereld na Genesis drie. Een „Staat”, die wel geeft, maar niet neemt — welk nuchter mens gelooft daarin? En als die „Staat” neemt, na gegeven te hebben... Toen de duivel in de woestijn tegen onze HERE zei, dat de koninkrijken der wereld met al hun macht en heerlijkheid in zijn handen gegeven zijn en dat hij haar geeft aan wie hij wil, heeft de Heiland de waarheid daarvan, welke door heel de historie bevestigd wordt, niet weersproken. Waarom dan naar de „Staat” voor geld? Waarom niet liever Hem gevraagd, van Wie alles is? Hij geeft nooit stenen voor brood en Hij helpt heus als we Hem vragen. De geschiedenis van ons schoolje bewijst het dag aan dag!

Met welgemeende groet de uwe in Christo,

Van der Kamp.

PERSSCHOUW

Zijn de Christelijke Scholen ten dode opgeschreven?

In „De School met den Bijbel”, orgaan van „De Vereniging van Christelijke Onderwijzers” — de organisatie welke ontstond toen de grote organisatie van Chr. onderwijzers in feite met de „doorbraak” meeging — vonden we het volgende artikel:

Zijn onze Christelijke scholen ten dode opgeschreven? Ik kan me indenken, dat deze vraag U verbaast. Wie zijn ogen open heeft, ziet toch allerwege de Christelijke scholen als paddestoelen uit de grond verrijzen. Drie-en-zeventig procent van onze scholen in Nederland zijn bijzondere scholen. Kan men dan van verontrusting spreken inzake ons Christelijk onderwijs? En toch... Kijkt U eens naar Zweden, waar het onderwijs bloeit.

Negentig procent van de bevolking is Luthers. De Zweedse jeugd groeit op in een land met de hoogste levensstandaard. Op de scholen is godsdienstonderwijs van staatswege verplicht. Het onderwijs wordt gegeven in de mooiste en best geoutilleerde gebouwen. Alles klopt schijnbaar. Ja, in schijn. Want slechts één procent van de Zweedse bevolking bezoekt de kerk nog maar.

Ook in ons land neemt de onkerkelijkheid onrustbarend toe. Vijftig procent van de bevolking van Zaandam b.v. komt nooit meer in de kerk. Op alle levensterreinen verslapt de aandacht voor principiële vragen. We zien dat in de politiek en op kerkelijk gebied.

Maar ook inzake het Christelijk Onderwijs en de Christelijke opvoeding. Professor Waterink heeft in 1957 deze verslappening inzake het Christelijk Onderwijs al gesignaleerd.

De professor noemt het tragisch, dat veertig jaar na de gelijkstelling men in brede kring geen belangstelling meer heeft voor de principiële en ook de praktische vragen van de Christelijke School. En dat in een tijd, waarin van alle kanten de Christelijke School en principiële en praktisch ondergraven wordt.

Professor Waterink roept tenslotte uit: „Als wij nog veertig jaar op dezelfde manier

Brieven uit het Verre Westen

III

Alzo „William of Orange” Christian School, om verder te gaan waar we vorige keer ophielden. En uit de korte geschiedenis van het totstandkomen van deze gereformeerde school in Canada, zal het U wel duidelijk worden, hoe heel anders zoiets hier gaat dan ginder bij U.

Slechts in één opzicht is er, helaas, natuurlijk geen verschil. Onenigheden onder de broeders van één kerk hebben vrijwel van 't begin af 't werk bemoeilijkt en nu we deze regels schrijven hebben deze zich zo diep in 't hart van sommigen geworteld, dat er menselijkerwijs gesproken geen verhelpen meer aan is.

We zeggen dit maar vooruit, want anders zou U licht een té rooskleurige indruk kunnen krijgen. Ons schoolje drijft op 't kwart van ons kerkvolk, dat zich grote offers getroost voor onderwijs naar de leer der Kerk, en op de helft die meedoet en dankbaar van het onversaagde doorzetten der eerstgenoemde broeders gebruik maakt, terwijl 't laatste kwart... enfin — laat het U genoeg zijn te weten dat de school drie leerkrachten zou kunnen hebben en veel betere mogelijkheden van onderwijs, als niet een gedeelte der ouders het vanwege de soevereiniteit in eigen

kring en zo, op schoolgebied met de Chr. Ref. Church hield. Die hebben een beter gebouw, meer ervaring, meer leerkrachten en uiteraard een lager schoolgeld.

Toen, nu zo'n jaar of acht geleden, de broeders onder biddend opzien besloten voor een gereformeerde school de hand aan de ploeg te slaan, stonden ze voor moeilijkheden, waarvan U, geachte lezer, geen besef hebt. Daarbij vergeleken is het stichten van een eigen school in Nederland een peulschilletje. Want hoe simpel gaat dat niet! Verzamel zo- en zoveel namen van zesjarigen, dien de nodige paperassen in en dan zorgt Vadertje Staat wel voor de rest. Natuurlijk — een offer van een aantal guldens per jaar voor waarborgsommen en wisselwasjes is gewenst, maar de rekeningen voor gebouw en inventaris en leermiddelen komen tenslotte op 't stadhuis terecht, niet bij de penningmeester der vereniging. En over salarissen en derzelfverhogingen behoeft geen lid der vereniging zich 't hoofd te breken. Dat wordt wel voor hem en zonder hem in Den Haag geregeld.

Hier ligt het iets anders. Alle burgers worden direct en/of indirect belast voor de instandhouding, uitbreiding en verbetering van het openbaar onderwijs. Willen sommigen van hen van dit onderwijs geen gebruik maken en een eigen school hebben... O. K., ze

voortgaan, en dat is achteruit gaan, zoals het de laatste veertig jaar is gegaan, dan zal de historie-schrijver kunnen zeggen: Er is tachtig jaar gestreden voor de Christelijke School. Zegevierend kwam zij uit de strijd te voorschijn, maar zij stierf in de volgende tachtig jaar aan haar eigen overwinning".

In brede lagen van ons volksdeel heeft men geen belangstelling meer voor het wezen van de Christelijke School en het daar gegeven onderwijs.

En de Christelijke School van binnen uit? Gaat er kracht van haar uit? Verstaat zij haar roeping? Zijn wij ons bewust hoe groot de offers van ons voorgelacht zijn geweest, om haar tot stand te brengen?

Of volstaan wij met op onze gebouwen „School met de Bijbel” te schrijven en met de kinderen te bidden en hen verhalen uit de Bijbel te vertellen? Als we daarmee volstaan, dan is het met ons Christelijk Onderwijs toch wel droevig gesteld.

Vormen we onze jongens en meisjes nog wel voor het leven? Het leven van vandaag... Atoomtijdperk. Massale Christenvervolgung in Azië onder het communistisch regiem. Leren we de jongemans een eigen mening vormen over de moderne levensvragen? Hoe sturen we ze het leven in? Met de kennis van breuken en een bende jaartallen, en meer niet?

Of zijn het stoottroepen van Koning Jezus? Het doel van Onderwijs en Opvoeding is toch de jongemans voorbereiden om lid te zijn van een minderheidsgemeenschap in deze wereld. Van die groep die weet van de grote daden Gods in het verleden en die, opgenomen in Zijn verbond voorwaarts gaat naar de in Christus beloofde en gewaarborgde voleinding van het Messiaanse Rijk, anderen daarin meebetrekkend?

De leerlingen worden over het algemeen wel goed gevormd voor het voortgezet onderwijs. Aan de opleiding voor een examen besteden we alle aandacht, en daar moet alles voor wijken. „De vorming voor het leven”, daar komen we meestal niet aan toe.

Het is **erg** dat dit artikel geschreven moest worden.

Het is **gelukkig** nu het zo staat met het christelijk onderwijs, dat het geschreven wordt.

Het christelijk onderwijs was naar de mens gesproken een macht welke in Nederland een belangrijk aandeel had in de herleving van de kerk en de daardoor gedragen en geleide christelijke actie.

Ná de kerk vraagt het christelijk onderwijs onze volle aandacht en liefde.

En laten we bedenken dat schoolverenigingen met een massieve gereformeerde grondslag nog geen waarborg zijn voor het bestaan van waarlijk gereformeerde scholen. Die zijn er pas als mannen en vrouwen die de Here vrezten en dus waarlijk uit zijn Woord leven dag in dag uit met volle toewijding waarlijk christelijke onderwijzers en onderwijzeressen zijn en metterdaad christelijk onderwijs geven.

C. V.

N.B. In Trouw van 20 juni beklagt Prof. R. van Dijk zich erover dat van de rede welke hij voor het Landelijk verband van Commissies van Beheer der Gereformeerde Kerken hield, door de kranten een tendentius verslag werd gegeven.

Aangezien ook wij in deze rubriek een verslag van deze rede overnamen geven we ook aan de klacht van Prof. Van Dijk hier een plaats.

INGEZONDEN

Wie gaat studeren aan een Universiteit of Hogeschool treedt bij de inschrijving aan zijn faculteit een nieuwe wereld binnen: die van de wetenschap. Voor deze wereld geldt het woord van de Prediker: „Als iemand kennis vermeerdert, vermeerdert hij smart”, want bij het toenemen van de kennis zullen steeds groter problemen zich aan de beoefenaar van de wetenschap gaan opdringen.

Daarom zal iedere student de behoefte gevoelen die problemen in een eigen sfeer, onder vrienden, te bespreken en te verwerken.

In de verschillende steden, waar een Universiteit of Hogeschool is gevestigd, bestaan Afdelingen van de SOCIETAS STUDIO-

RUM REFORMATO-
RUM, de studentenvereniging die in 1886 werd opgericht met het doel „voor haar deel het gereformeerde studentenleven in stand te houden en te bevorderen” (art. 4 van de Statuten). Hier kunnen gereformeerde studenten een vriendenkring vinden die zijn leden vormt door gesprek en studie.

Een ieder, die straks gaat studeren, werke mee aan de instandhouding van een gereformeerde studentenleven, waar Gods Woord steeds reformerend werkt.

Inlichtingen over de S.S.R. en haar Afdelingen zijn o.m. te verkrijgen op de Sociëteiten en bij onderstaande unisten en reünisten:

AMSTERDAM, Leidsegracht 108

M. A. Alewijnse, Fahrenheitsingel 16

C. van Zijverden, Uiterweg 15, Aalsmeer.

LEIDEN, Hogewoerd 108

Mej. G. A. Begemann, Hogewoerd 12

(Wilhelminal. 4, Alphen a/d Rijn)

J. van Veen, W. de Zwijgerl. 7, Oegstgeest

UTRECHT, Nieuwe Gracht 17

W. Smit, Joh. Brahmsstraat 33

Mej. M. N. van Zwieten, J. Luykenstr. 19

DELFT, Voldersgracht 1

H. Hulshof, Julianalaan 108

(de Joncheerelaan 109, Nijverdal)

J. W. te Winkel, Julianalaan 108

(Coniferenlaan 1, Hattem)

GRONINGEN, Oosterstraat 44

J. B. v. d. Meer, Gorechtkade 156 b

Breedpad 21, Heerenveen)

J. F. Th. Roosjen, Wassenberghstraat 14

ROTTERDAM, Mercuriusstraat 1

D. Koning, Brederostraat 44 b

(Prins Hendrikstr. 17, Bodegraven)

WAGENINGEN, Heerenstraat 2

Ir. H. van Harten, Barm. van

Wassenaerlaan 24, Ede

EINDHOVEN

Dr Ir J. Stellingwerff, Hezerweg 256

INGEZONDEN

Bestemd voor de oud-militairen van de Legerplaats Nunspeet.

Ondergetekenden hebben het plan opgevat, om evenals in April, 1957 weder een reünie te houden met al degenen, die het contact-adres „Huize Marijke” te Nunspeet vanaf Maart 1952 hebben bezocht.

Wie aan deze reünie wil deelnemen wordt verzocht zich vóór 1 Sept. 1959 op te geven aan het contact-adres te Nunspeet.

De reünie zal gehouden worden het weekend van 10—12 October 1959, in het vacantiencentrum „de Bijenkorf”.

Het is de bedoeling dat zo mogelijk eventuele echtgenoten/verloofden medekomen.

Nadere mededelingen wat betreft kosten enz. zullen t.z.t. volgen.

Nunspeet, 15 Juli 1959.

A. v. Dijk, Zwolle.

R. v. Heukelum, Alblasserdam.

P. den Otter, Harderwijk.

W. Ros, Alphen a.d. Rijn.

G. J. Schalen, Enschede

(thans Laren-Gld.)

R. v. d. Vegt, Ermelo.

J. A. Scholten, Nunspeet, Stationslaan 29, „Huize Marijke”, contact-adres v. d. Geref. Kerk voor de militairen.

DE AKTA

VAN DE SYNODE DER Geref. KERKEN,

gehouden te Bunschoten/Spakenburg

1958/1959, zal in augustus verschijnen.

Prijs f 10,— per exempl. (gebonden).

208 pagina's.

Bestellingen aan Drukkerij Steenbergen, Zeist
Giro 233117.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 03404 - 2452

Periodieken

Boekwerken

Handeldrukwerk

KERKNIEUWS

Beroepen te Rozenburg en Noordbergum, kand. W. Wierenga te Groningen; te Ferwerd-Hallum, kand. A. Kooy te Driebergen.

Aangenomen naar Noordbergum, kand. W. Wierenga te Groningen.

Bedankt voor The Free Reformed Church te Armadale (Austr.) A. Veldman te Rotterdam; voor Rozenburg, kand. W. Wierenga te Groningen.

Beroepbaar verklaard: kand. A. Kooy te Driebergen, Abcoudeaan 84, tel. 03438-3357; kand. C. Olij, Amsterdamse straatw. 253 bis A, Utrecht, tel. 030-13355; kand. J. Snijder, W. Buytenwechstr. 138 c, Rotterdam; kand. A. Versluis, Middelweg 163, Nieuw-Lekkerland.

Intree. Na door Ds Joh. Francke van Hoogeveen bevestigd te zijn deed Ds Geelhood zijn intree te Zwagerveen-Zwaagwesteinde. Zijn intree-preek had tot tekst: Joh. 1 : 43 b.

Adressen. Wormerveer: W. Dijkens, Floresstraat 12, scriba; D. Dekker, Rembrandtkade 8, diaken.

Het adres van de scriba van de kerk van Alphen a.d. Rijn is: P. C. Wolters, v. Boetse-laerstraat 42.

De kerkdiensten worden gehouden in het gebouw „Concordia” aan de Concordiastraat.

Vacantiegangers Driebergen. De kerkeraad van de Geref. Kerk te Driebergen vestigt er de aandacht op dat de diensten gehouden worden in de Bouwlustkerk. Deze kerk is gelegen in het plantsoen „de Wildbaan”, tegenover het postkantoor aan de Hoofdstraat. De diensten zullen, D.V., op 2, 9 en 16 augustus aanvangen: om 9 uur en 3 uur.

THEOLOGISCHE HOGESCHOOL-DAG 1959

De commissie ter voorbereiding van de Theologische Hogeschool-dag 1959 kan U mededelen:

dat de Bidstond voor de Theologische Hogeschool zal worden gehouden, zo de HEERE wil, op dinsdag 22 september a.s. des avonds 8.— uur. In deze Dienst des Woords, uitgaande van de Raad van De Gereformeerde Kerk van Kampen, zal voorgaan Ds G. Hagens te Bussum.

Op de Theologische Hogeschool-dag zelf, die gehouden wordt op woensdag 23 september zullen voor U spreken de vijf hoogleraren en voorts Ds T. de Haan te Zuidwolde en Ds A. I. Krijtenburg te Zaamslag.

De samenkomsten zullen worden geleid door Ds D. van Dijk te Groningen, Ds J. van Bruggen te Assen, Ds J. A. Vink te Amersfoort, Ds L. J. Goris te Wezep, Ds H. Knoop te Noordwijk aan Zee en Ds J. Keizer te Brouwershaven.

De broeders en zusters die het voornemen hebben om de Theologische Hogeschool-dag te bezoeken worden dringend verzocht, nu reeds de kaarten aan te vragen, opdat de commissie tijdig maatregelen kan treffen om voor de benodigde gebouwen en zitplaatsen te zorgen. De kaarten kunnen worden aangevraagd bij de pedel der Hogeschool, Broederweg 15 Kampen.

De Commissie.

ZOMERCONGRES DER CALVINISTISCHE STUDENTENBEWEGING

Evenals vorige jaren organiseert de C.S.B. deze zomer voor haar leden en belangstellenden een congres. Dit zomercongres zal gehouden worden van 24—29 augustus in het conferentie-oord „de vrije Werelt” in Lunteren.

Prof. dr A. A. van Ruler zal refereren over „wat moet de Christenheid willen met de staat”, prof. dr ir H. van Riessen zal spreken over „cultuurcrisis” en „Christendom” en lt.generaal b.d. M. R. H. Calmeyer zal een referaat houden over „zwaardmacht in het atoomtijdperk” (een zaak van verstand en geweten).

Voor nadere inlichtingen wende men zich tot de propaganda-commissie der C.S.B., Oude Delft 100, Delft.